

פסוק א' – ב'

The pace for פרק כ"ג is 2 פסוקים a day.

Topic: פסוק א' lived for 127 years. שרה died in קרית ארבע אברהם. שרה eulogizes and cries over שרה.
(פסוק ב').

Skills:

- נקבה or זכר - Review the rules for identifying a word when it is זכר or נקבה.
 - זכר - no specific ending
 - "ת" or "ה" at the end of a word. - נקבה
 - Emphasize that there are exceptions to this rule.
 - 1- (פסוקים א' ב' - words appear in מספרים)
 - 2- In general, names of cities and countries are נקבה. (3 names of places appear in ב' פסוק)
- יחיד/יחידה, רבים/רבות - Review the rules for identifying a word when it is יחיד/יחידה, רבים/רבות. Emphasize that there are exceptions to this rule. Stress that sometimes a word when written in יחיד and רבים form - one can have a זכר looking ending and the other can have a נקבה looking ending. The word will usually be identified as זכר/נקבה according to it's singular form.

פסוק א' שנה appears in שנה/שנים (נקבה – יחידה/רבים): ie:

פסוק 35. זוג/זוגות (זכר – יחיד/רבות)

The Let's review תרגילים will stress all of the above.

- Reiterate the above by showing the children the words of the פסוק.
 1. שבע (נקבה) שנים (נקבה – רבות)
 2. היא (נקבה) חברון (נקבה)

פסוק א'

ו' ההפוך : ויהי
תחליות : ועשרים, ושבע
סופיות – סמיכות : שני, חיי

פסוק ב'

ו' ההפוך : ותמת, ויבא
תחליות : בקרית, בארץ, לספד, לשרה, ולבכחה
סופית – כנויים : ולבכחה

In לשון הקדש - היא חברון - there is no separate Hebrew word for the English word "it". The Torah uses הוא/היא to refer to a word that is translated as "it". Depending if the word is זכר or נקבה - הוא/היא is used accordingly.

Lesson Pointers:

- Always encourage the children to ask questions.
- Point out that when two ענינים are written, one after the other, there is a connection between the two. Share with the children the סמיכות פרשיות of the עקדה and מיתת שרה אמנו. What is the connection between these two ענינים? The שטן came to שרה and told her that אברהם had brought יצחק as a קרבן. Upon hearing this news she died. (Point out the word סמיכות in the words פרשיות סמיכות and the סופית – סמיכות. They both have the same שרש whose translation is *connection*.)
- פסוק - Whenever possible teach the children to discern and dissect words of a פסוק. Before asking a question try to prompt the children to figure out the question you are going to ask. Here you can tell the children to "listen" to the way you will read the פסוק. Ask them to try to figure out what seems unusual. Then proceed to read the פסוק aloud and stress the words "שנה", "שנה" and "שנים" loudly, slowly, and clearly. Ask them if something seems unusual to them. Give the children a few minutes to think. Pose the following question, "Wouldn't it sound funny if I would say I am 20 years and 3 years old instead of 23"? This is the way the Torah is "talking". At this point the children should be able to ask a question on the words in פסוק א'.
- Point out the greatness of שרה אמנו. רש"י explains that the repetition of the word *years* explain that שרה's life was divided into 3 parts - each with its own identity. At a hundred years old she was as sinless as a 20 year old. (A person is not liable for punishment in שמים until he/she turns twenty.) At twenty years old - she had the wholesome and natural beauty of a seven year old. (The חזקוני brings down that when she was twenty she had the natural beauty of a seven year old. She did not need to use cosmetics just as a seven year old does not.)

• שני חיי שרה - The wording of this פסוק teach us that *all of the years* of שרה's life were pure in מצוות. She did not have any עבירות. Ask the children if they can imagine someone *never* doing an עבירה! Emphasize the greatness of שרה אמנו and what an outstanding צדקה she was. (page 32)

• ותמת שרה - To discuss death is not a pleasant topic, but it is an integral part of the cycle of life that can not be avoided. Here is an opportunity to lay the foundation and transmit to the children the proper Jewish perspective to it.

Points you may want to emphasize:

◦ Hashem created עולם הזה and עולם הבא.

This world is compared to a hallway which brings you to the the palace which is the next world. "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין."

When a person dies, they go from עולם הזה to עולם הבא.

◦ יפה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא

By keeping the תורה and fulfilling its מצוות we are able to reach עולם הבא.

The type of "room" in the "palace" where we will stay - depends on the amount of תורה and מצוות we do in this world. It is only in this world that we can arrange for a "first rate" room. Therefore, we need to use our time wisely. (Consider that at some point in your students lives some may have already "lost" a relative or heard about the death of a person. By sharing the following concepts they will be tremendously comforted. When people are מקיים מצוות in this world, the נשמות of their ancestors can have an עליה in עולם הבא. Point out to the children that when they do מצוות, the נשמות of their grandparents, great grandparents... have an עליה.)

◦ יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה

There is nothing in this world that can even compare to a second of pleasure in the next world.

Ask the children to think of something they "love" to do/eat. Then tell them that the pleasure and joy someone will have for *one second* in עולם הבא can not compare with *anything* in עולם הזה.

• To emphasize the above concepts, ask how they think שרה אמנו spent her days in עולם הזה? Then ask them if they think שרה has the "best room in the house" in עולם הבא.

• קרית ארבע = חברון - point out to the children (page 34)

קרית = city. סמיכות "ת" - קריה. The city of. Why was this city called the city of four? (page 35)

Song - page 35

• לספד לשרה - A הספד (talking about the person who died) which is given at a person's funeral (לויה) gives respect and recognition to the נפטר. מספיד שרה אמנו was אברהם. The תורה hints to this by saying לספד לשרה (not לספדה as by ולבכתה) (ולבכתה) emphasizes her greatness and מדות טובות. שרה - a שר - princess for all mankind.

- the "כ" is small to suggest that אברהם kept much of his *crying* and pain private.
- Before שרה died, Hashem made sure רבקה was born (end of וירא). Emphasize how caring Hashem is. He will not leave us without "anyone". He prepares the next צדקה before taking the previous one.

רש"י

- In this workbook we will be introducing רש"י. We will be learning to transcribe, identify and read words in רש"י script. We will learn how to understand what רש"י is asking and answering. In general, at the end of each פסוק (before the "Let's Review") is a תרגיל on רש"י. This will help reinforce the different concepts being taught. Please refer to the paragraph written before the introduction of this פרק. Time allotment for רש"י (and all other parts of the lesson) is most important.
- A short bibliography about רש"י is included (page 39). It is followed by ידיעות כלליות which refer to different types of Hebrew scripts (page 40) and continues with a page familiarizing the children with the אותיות of רש"י and כתב דפוס (page 41). The דבור המתחיל, אותיות בכתב דפוס, אותיות רש"י that follow will include קצור מלה, ראשי תבות, and דבור המתחיל.
- In פסוק ט' you will find the first actual רש"י (page 83) of this workbook. This will be the standard format used throughout the workbook. The L'havin program recommends learning the רש"י from within the חמש. Then reviewing the רש"י with the תרגילים. This format was set up with three goals in mind. One is to develop the children's ability to *read* רש"י, the second is for them to be able to *transcribe* a רש"י from כתב to כתב רש"י. The third is to develop the children's ability to *translate* a רש"י into English. Please keep these three objectives in mind so that when you will be planning your lesson, time will be allotted for one, two, or all of the objectives mentioned above. In general, you will find that the average child will be able to transcribe the words of רש"י into Hebrew script easily. For now, we will be placing the correct נקוד under the words. In the תולדות workbook the children will begin to learn to read and transcribe רש"י without the נקוד.
- The following is a well known story about רש"י's father. Rabbi Yitzchak (רש"י's father) had a precious stone. The Non-Jews were looking for a unique and precious stone to adorn their עבודה זרה which they heard that Rabbi Yitzchak owned. The Non-Jews wanted to purchase the stone. They went to Rabbi Yitzchok and offered to buy the stone for an unusually high price. When Rabbi Yitzchok heard that they were planning to use the stone for עבודה זרה, not only did he refuse to sell it, he threw it into the ocean.

A year later, רש"י was born to him.

- It is also told that when רש"י's mother was expecting him, she was walking down a narrow alleyway when a horse and wagon drove through. There wasn't enough room for her and the wagon. A נס happened and the wall she stood against softened. She was gently enveloped within the wall until the wagon passed. The indentation in the wall is still there today.

ידיעות כלליות:

שרה was 127 years old when she died.

קרית ארבע = חברון

(אביהם, תלמי, ששי, אחימן) - קרית ארבע

At a לוויה (generally) a הספד is given.

Four couples were buried in מערת המכפלה - Song - page 35.

אדם וחוה

אברהם ושרה

יצחק ורבקה

יעקב ולאה

Practical Application:

- שרה חייה every day of her life count. Every day she did many מצוות taught others about Hashem. We too must emulate and learn from שרה to make *every day* of our lives count. Ask the children - how they can make *every day* count.

- אברהם - ולבכחה - understood there is a time and place for everything. He knew that to *cry* now was appropriate, but he did not cry excessively. He kept much of his *crying* private and knew when to stop. (He had to deal with בני חת and buy a burial plot for שרה). עת לבכות - Jews are guided on when and how to cry.

יסודי יהדות: The תורה guides us in every aspect of our lives.

Let's Review:

סופיות – זכר/ נקבה, יחיד/יחידה, רבים/רבות : תרגיל ח

זכר/נקבה : תרגיל ט

זכר/ נקבה, יחיד/יחידה, רבים/רבות : תרגיל יא

Identify Isolated Endings

Identify word (including exceptions)

Identify word (including ו' ההפוך)

Home Work:

Date _____ Page _____

Notes:

Sample

פרק כ"ג – פסוק ח'

and they were	וְהָיוּ	וַיְהִי
(the) life	הַחַיִּים	חַיֵּי שָׂרָה
of Sara	שָׂרָה	
127 years	מאה ואשרים ושבע שנים	מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים
(the) years of	הַשָּׁנִים	שָׁנֵי
(the) life of Sara	הַחַיִּים	חַיֵּי שָׂרָה
	שָׂרָה	

Note to Teacher:

The English translations for פסוקים and רש"י are not included in the Student Edition of the Ivrit workbooks. They are included here for your reference.

גְּזֵלוֹת
שָׂרָה אֵמָנָה!

"שָׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה"

מִדּוֹעַ הַכְּתוּבָה חוֹזֵר וְאוֹמֵר "שָׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה"?

הַחֲכָרָה אֵל הַמַּלְאָכִים בָּאָה לְעֵלֶמֶד אוֹתָנָה אֵל גְּזֵלוֹתָהּ
שֶׁל שָׂרָה אֵמָנָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה בְּחַיֵּיהָ הִתְרָה שׁוֹה
בְּגֵזֵלוֹתָהּ וּבְהַטָּוָהּ.

(רש"י)

פרק כ"ג – פסוק ז'

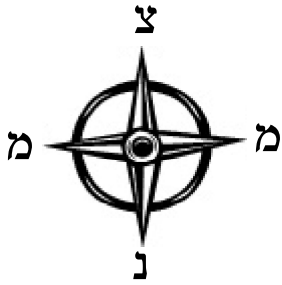

and Sara died	ושרה מתה	ותמת שרה
in (the city of) קרית (Arba)	הקרית (קרית של) ארבע	בקרית ארבע
it (is) Chevron	ה'א חברון	הוא* חברון
in (the) land (of) Canaan	בארץ כנען	בארץ כנען
and Avrohom came (from Be'er Sheva)	ואברהם בא	ויבא אברהם
to eulogize for Sara	לספור לשרה	לספור לשרה
and to cry on (for) her	ולבכות עליה	ולבכתה

* כאן תראו בלשון הקדש למלה זו. משתמשים במלה הוא/ה'א.

**** מַפָּה שֶׁל אֶרֶץ כְּנָעַן **** (אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל)

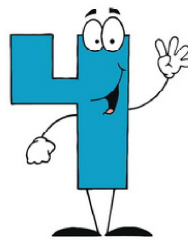
"קִרְיַת הָרֵצֶט"

(2) אֲרֵצָה לְצוֹת שְׁנֵקָרוּ שָׁם.

- אָזָם וְחוֹה
- חֲזָרָה וְשָׂרָה
- יֶחֱזֶק וְרֵקָה
- יֶעֱקֹב וְלֵאָה

(1) אֲרֵצָה אֲנִי שֶׁהָיָה שָׁם.

- אֲחִימָן
- שֵׁשׁ
- תַּלְמִי
- וְאֵלֶּה

(רָש"י)

מִצֵּרֶת הַמַּכְפֵּלָה

הַמִּצֵּרֶת הַמַּכְפֵּלָה,
הַחֲהָרוֹן, שֶׁהָיָה קִרְיַת אֲרֵצָה.
אֲרֵצָה לְצוֹת נִקְהָרוּ,
הַמִּצֵּרֶת הַמַּכְפֵּלָה.

אָזָם וְחוֹה, אֲבֵרָה וְשָׂרָה.
יֶחֱזֶק וְרֵקָה, יֶעֱקֹב וְלֵאָה. (2א)

וְאֵלֶּה אֲחֵי שְׁלֹמֹה נְשֵׁיכֶם אֲנִי,
כִּי בְּמִוֶּכֶת הָרָשָׁה שֶׁל אֲנִי.

"ויצח"

(רש"י)

מאיסה חזררם גא?
חזררם גא אגאר שגא.

הידעת?

התורה מזריכה אונתנו בכל דבר שגאנחנו
אנש'ס גח"ס. אפילו בגאר אגס נגטר.

לכל אגס יש גיל ונגמה.

בגאר אגס ח' הנגמה נגארת גתוק. הגול.
בגאר הגאגס נגטר, הנגמה חוזרת לשמ'ס.

התורה אונארת לנו:

בגאר אגס ח' ובגאר אגס נגטר,
אנחנו גריכ'ס לנהג בגול בגבול.

א. כתב את התשובה הנכונה.

- 1) בַּת כָּמָה הָיְתָה שָׂרָה אִמּוֹ כְּאִשֶּׁר הָיָא נְסֻטָּרָה? _____
- 2) יֵאֵשֶׁה שָׂרָה יִמְתָּה? _____
 אִזְּ שֶׁסְּ לְקַרְיַת אֶרֶצָּה: _____
- 3) מֵאֵי־שָׁה בָּהּ אֶלְהָרֶקֶס? _____

ב. על מי חז על מה נחמר?

- 1) הָיָא חֲמֵרָן _____ (3) וְלֵהֲבַתָּה _____
- 2) וְיֵהֵא לְסִפְּזָ לְשָׂרָה _____

ג. כתב.

1) אֶרֶצָּה אֶנְקִיס שְׂעָרִי
בְּקַרְיַת אֶרֶצָּה:	2) אֶרֶצָּה לִצְוֹת שְׁנִקְבָּרוּ
בְּקַרְיַת אֶרֶצָּה:
_____ •	_____ •
_____ •	_____ •
_____ •	_____ •
_____ •	_____ •

ד. כתב את השם ותרגמו.

תַּרְגֻּמוֹ	שֵׁם
_____	1) ח"י _____ אִלְ _____
_____	2) וְתַמָּת _____
_____	3) וְיֵהֵא _____
_____	4) לְסִפְּזָ _____
_____	5) וְלֵהֲבַתָּה _____

ה. השלים את הטבלה.

מילה	תחילת	תרגום התחילת	סופית	תרגום הסופית	תרגום המילה
		אחרית		אחלית	אחלית
(1) ח"י					
(2) ש"י					
(3) ותמאת					
(4) ו'ה'א					
(5) ו'ה'בתה					

ו. אני מחפש!

4 מילים הפסוקים א' - ה' שגוראות באו מילים שהן "זכר" אלה הן "נקבה".
הצדק, בלע, מילים שהן "שמות של צ'ר או ארץ" הן ממין נקבה
(אפילו אם המילה נראית באו שה'א זכר).

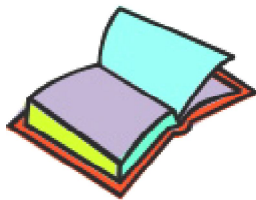

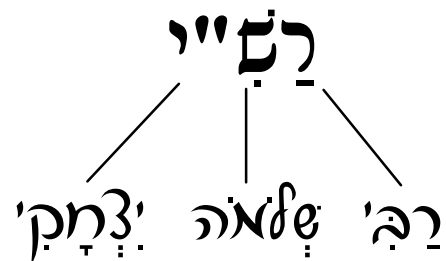
- 1) _____ 2) _____
3) _____ 4) _____

ז. כתב בלשון הפסוק.

(1) ח"ס של

(2) הס ה'י

רש"י נולד בקזרפת בשנת 1040-1050 ע"פ 1000 שנים. עס
הפיקט' של רש"י - "שלמה", וטס אביו "יצחק". רש"י למד
הרהר תורה. הוא היה תלמיד חכם. רש"י כתב פירושים
בתורה. (תורה שכתב ותורה שפירש).

- תורה שכתב = תורה, לה' א"ס, כתובים = תנ"ך
- תורה שפירש = משניות (ששה סדרי משנה = ש"ס) ומקרא

היא רש"י היה מצוי לקרא ולכתוב בכתב רש"י.
בתורה פירש רש"י בכתבם באותיות רש"י.

פֿתֿה רש"י

א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ, נ,
ס, ע, פ, ק, ר, ש, ת, ד, ס, ז, ק, ז

פֿתֿה אַלשור' (אלות פתורה)

א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ, נ,
ס, ע, פ, ק, ר, ש, ת, ד, ס, ז, ק, ז

פֿתֿה דפוס

א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל,
מ, נ, ס, ע, פ, ק, ר, ש, ת

פֿתֿה

א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ,
נ, ס, ע, פ, ק, ר, ש, ת, ד, ס, ז, ק, ז

אותיות בתה צפוס ואותיות בתה ר"י

בקיץ הוצעו את אותיות בתה ר"י
ואותיות בתה צפוס שהן דומות

ה - ה	ד - ד	ג - ג	ב - ב	א - א
-------	-------	-------	-------	-------

י - י	ט - ט	ח - ח	ז - ז	ו - ו
-------	-------	-------	-------	-------

ם - ם	מ - מ	ל - ל	ך - ך	כ - כ
-------	-------	-------	-------	-------

פ - פ	ע - ע	ס - ס	ן - ן	נ - נ
-------	-------	-------	-------	-------

ר - ר	ק - ק	ץ - ץ	צ - צ	ף - ף
-------	-------	-------	-------	-------

ת - ת	ש - ש
-------	-------

ת. צַחַר וְהַעֲתִיק חֵת הָאוֹת עִם הַתְּשׁוּבָה הַנְּכוּנָה.
(אָפֶשֶׁר לְהַשְׁמִישׁ בַּתְּשׁוּבָה 'וְיָרֵא מִפְּעַם אַחַת)

בְּצִרְקָה כָּלֶל:

1. _____ הַסּוּפִית בְּמֵלֶה שֶׁהִיא "נָקָה" הִיא:

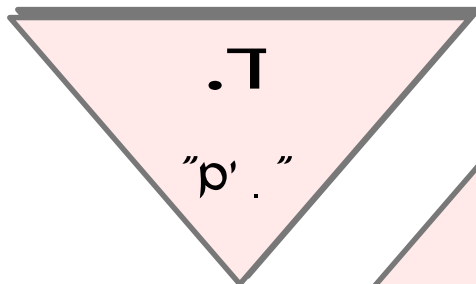
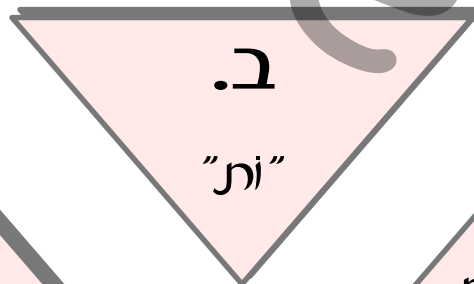
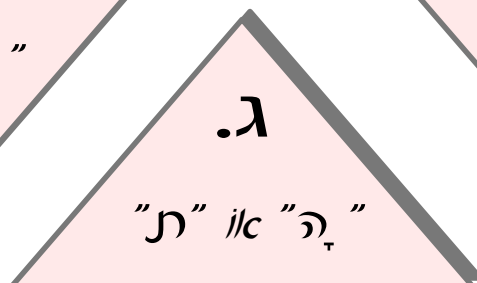
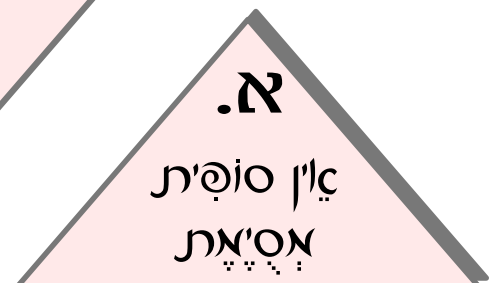
2. _____ הַסּוּפִית בְּמֵלֶה שֶׁהִיא "זָכַר" הִיא:

3. _____ הַסּוּפִית בְּמֵלֶה שֶׁהִיא "יָחִיד" הִיא:

4. _____ הַסּוּפִית בְּמֵלֶה שֶׁהִיא "יָחִידָה" הִיא:

5. _____ הַסּוּפִית בְּמֵלֶה שֶׁהִיא "רָבִיס" הִיא:

6. _____ הַסּוּפִית בְּמֵלֶה שֶׁהִיא "רְבוּת" הִיא:

(1) אָנָּק'ס	(6) אַצ'ס
(2) חֲבֵרָן	(7) ה'א'
(3) שְׂבֵעַ	(8) אַרְבָּעָה
(4) אָרֶץ / אַרְצוֹת	(9) קִרְיַת
(5) אַרְבַּע	(10) מַלְכֵּי

י. כתב זָכָר אוֹ נִקְבָּה.

- הֲרֵבָה מִסְפָּרִים שְׂכַתוּבִים בְּלֶשׁוֹן "נִקְבָּה" (שְׂלֵשׁ, אַרְבַּע, חֲמִישֶׁה...) נִרְאִים כְּאִילוֹ הֵם בְּלֶשׁוֹן _____.
- הֲרֵבָה מִסְפָּרִים שְׂכַתוּבִים בְּלֶשׁוֹן "זָכָר" (שְׂלֵשׁ, אַרְבָּעָה, חֲמִישֶׁה...) נִרְאִים כְּאִילוֹ הֵם בְּלֶשׁוֹן _____.

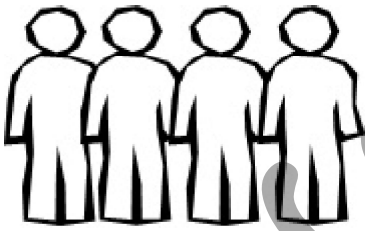
י'ח'ז/י'ח'צ, רב'ס/רב'ות

טבלה: עמוד 7

י.א. לזכר:

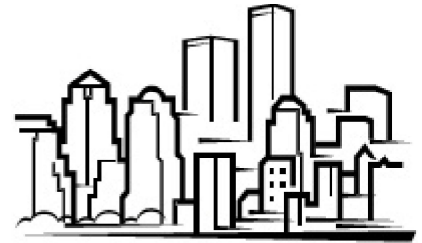
י'ח'ז – ב'חל • י'ח'צ – ו'רז
 רב'ס – ב'תס • רב'ות – ו'רק

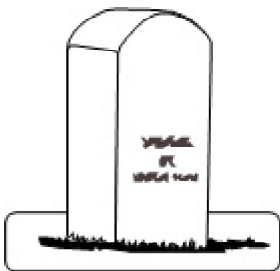
(3) א'לש'ס

(2) א'רץ

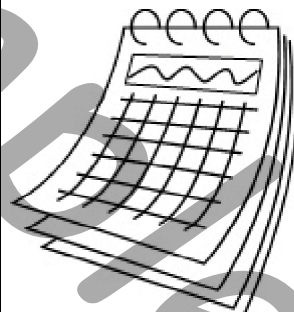
(1) ק'ר'ה

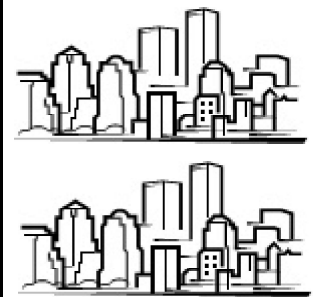
(7) ו'ת'את

(6) א'רצ'ות

(5) ש'נ'ס

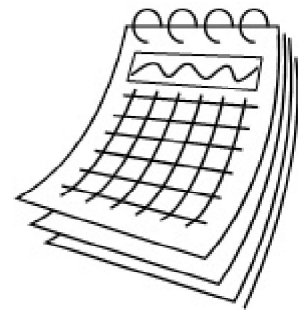
(4) ק'ר'ות

(10) ו'י'ב'ו

(9) ו'י'ח'א

(8) ש'נ'ה

י'ח'צ + י'ח'צ/י'ח'צ + י'ח'צה,
ר'ב'ס + ר'ב'ס/רבות + רבות

טבלה: עמוד 7

י.ב. בחר את התשובה הנכונה.

ח'מ'ש	ח'מ'שה	(1) _____ ש'נ'ס	
ג'ז'ל	ג'ז'לה	ג'ז'ל'ס	ג'ז'לות
ק'ז'ש	ק'ז'שה	ק'ז'ש'ס	ק'ז'שות
ג'א	ג'אה	ג'א'ס	ג'אות
(2) _____ א'ר'ץ		(3) _____ מ'א'רה	
(4) _____ א'ה'ר'ק'ס			

